Р. Кіплінг

"Кіт, що гуляв сам по собі" із збірки "Just so stories"

Переклад Герасимчука Віталія

Слухайте і почуєте, дивіться і побачите. Давно це було, о найшановаиіші, в часи, коли всі тварини були дикими. І собака був дикий і кінь, і корова, і вівця. Всі вони були надзвичайно дикими. Вони мешкали в дикому, первісному лісі, уникаючи один одного. Але найдикіший з усіх диких тварин був кіт. Він гуляв сам по собі, ніде надовго не затримуючись.

Звичайно, чоловік теж був дикий, надзвичайно дикий. Він би не на дрібку не став цивілізованіший, як би не зустрів жінку. І вона сказала, що їй не подобається жити в дикий, первісний спосіб. Вона знайшла суху, затишну печеру, замість купи мокрого листя. Жінка підмела долівку, запалила невелике багаття, завісила вхід вичиненою шкірою дикого звіра і сказала: — Витирай ноги, коли заходиш до печери, коханий. Тепер ми маємо дім.

В той вечір, о найшановаиіші, вони бенкетували смаженим мясом дикої вівці приправлену диким часником та диким перцем, дикою качкою з диким рисом та фініками приправлену колеандром, реберцями дикою теляти і закушували дикими вишнями у купі з дикими гренаділами. Після вечері щасливий чоловік заснув. А жінка сіла біля вогнища, розпустила своє волосся, взяла велику плоску кістку (лопатку дикої вівці), і почала пильно видивляться у відомі тільки їй знаки. Потім підкинула оберемок хмизу до багаття, і почала наспівувати чаклунську пісню. Це була найперша магія в світі.

А тим часом всі дикі тварини зібрались подивиться на дивне світло, що линуло з печери.

І нарешті, дикий кінь тупнув своїм копитом і сказав: "О мої друзі і мої вороги, навіщо чоловік та жінка запалили те величне світло у великій печері і чи не зашкодить це нам?"

Дикий пес понюхав повітря своїм диким носом, учуяв пахощі смаженого мяса і сказав :

— Піду, побачу і все розповім. Думаю, що нічого лихого зі мною не трапиться. Котику ходімо зі мною.

— Ні, — відказав Кіт, — Я — кіт, котрий гуляє сам по собі і ніде на довго не затримуючись.

— Тоді ми ніколи не зможемо бути друзями, — сказав пес і неспішно потрусив до печери.

Коли пес трохи відійшов, кіт сказав до себе:

— Я — кіт, котрий гуляє сам по собі і ніде на довго не затримуюсь, то чому б мені не піти і не побачити, що там відбудеться для власного задоволення.

І тихенько подався за диким собакою.

Пес підійшов до печери, підняв носом шкіру – завісу і вдихнув пахощі смаженого мяса. Жінка продовжувала вдивлятися у дивні знаки на кістці, але вона почула, що хтось прийшов, засміялась і сказал до себе: "Перший прийшов", а вголос додала:

— Чого тобі треба дике створіння з первісного лісу?

— О ворог мій, дружина мого ворога, що то за чарівні пахощі розносяться по всьому первісному лісі? – запитав дикий пес.

Тоді жінка взяла просмажену кістку і кинула її дикому собаці, промовляючи:

— А ти спробуй це, дика тварина з первісного лісу.

Дикий пес згриз кістку, смачнішого він ніколи не їв, і сказав:

— Ворог мій, жінка мого ворога , дай мені ще.

Жінка відказала:

— Дика істота із первісного ліса, якщо ти будеш допомагати моєму чоловікові на ловах і охороняти печеру, то я буду давати стільки кісток скільки тобі потрібно.

— Ого, — подумав кіт, — це дуже розумна жінка, але не розумніша за мене.

Пес вповз у печеру, поклав голову на коліна жінці і промовив :

— О мій друг, дружина мого друга, я буду допомагати твоєму чоловікові на ловах та охоронятиму печеру.

— Так, — подумав кіт, — Але який дурний пес!

Кіт тишком вибрався із своєї схованки і подався до дикого первісного лісу, вимахуючи хвостом, мандруючи на самоті і нікому нічого не розповів.

Вранці, прокинувшись, чоловік спитав:

— Що тут робить цей дикий пес?

— Його імя більше не дикий пес, а найкращий друг навіки. Візьми його з собою на полювання.

Того ж дня, жінка зрізала великий оберемок трави із заливних луків, висушила його, так щоб він пахнув, як гарне свіже сіно і поклала його біля входу до печери, а потім сплела вуздечку із кінського волосу. Ввечері вона знову розплела своє волосся, взяла в руки овечу лопатку і завела чаклунську пісню. Це було друге у світі чаклунство.

А тим часом всі дикі тварини з первісного лісі дивувалися, що трапилося з диким псом і нарешті дикий кінь стукнув своїм копитом і сказав:

— Я піду, побачу і скажу чому не повернувся дикий пес. Котику ходім зі мною.

— Ні, — відповів кіт, — Я — кіт, що гуляє сам по собі і ніде на довго не затримуючись.

Але знову пішов до печери і зачаївся у схованці.

Коли жінка почула, як кінь заходить до печери, спотикаючись об власну гриву, вона засміялася і сказала:

— Другий. Що ти хочеш дике створіння з дикого лісу?

— О мій ворог, дружина мого ворога, куда подівся дикий пес?, — запитав кінь.

Жінка знову розсміялася, підняла магічну кістку, уважно подивалася на таємничі знаки і сказала:

— О дике створіння з дикого лісу, ти прийщов не за собакою, а за цією пахучою травою.

Дикий кінь стукнув копитом і відповів:

— Так, це правда. Дай мені її покуштувати!

Нащо жінка відказала:

— О дика істота з дикого лісу нахили свою дику голову, дозволь мені надіти вуздечку і я буду давати тобі цю прекрасну траву тричі на день.

-Т – а – а — к, — подумав кіт, — ця жінка дуже мудра, але не мудріша за мене.

Кінь схилив свою дику голову і жінка загнуздала його. Кінь дмухнув на коліна жінці і сказав:

— О хазяйка, дружина мого хазяїна, я буду вашим слугою за ради цієї прекрасної трави.

— Т – а — а — к. А кінь геть дурний. , — подумав кіт і повернуввся до дикого первісного лісу, махаючи своїм хвостом, ніде на довго не зупиняючись і нічого нікому не сказавши.

Коли чоловік і пес повернулися з ловів, він спитав, що тут робить дикий кінь. Нащо дружина відповіла:

— Його звуть не дикий кінь, а найперший помічник навік, бо він перевозитиме нас на свої спині. Осідлай його і випробуй на ловах.

Наступного разу, гордо тримаючи рогату голову, звісно наскільки дозволяло гілля, до печери пішла корова. Кіт знову причаївся у своїй

схованці біля печери. Все відбулося, як попередні рази і кіт сказав ті самі слова, коли корова пообіцяла давати молоко в обмін на пахуче сіно. А кіт повернувся собі до дикого первісного лісу, махаючи хвостом, ніде надовго не затримуючись і нікому нічого не сказавши.

А коли чоловік повернувся з ловів і запитав, що робить тут дика корова, жінка сказала:

— Тепер її імя не дика корова, а годувальниця. І буде вона завжди давати тепле біле молоко, а я буду піклуватися про неї , коли ти, твій перший друг і перший помічник будете на ловах.

Наступного дня кіт чекав, чи піде до печери ще – якесь дике створіння з дикого первісного лісу. Але ніхто не йшов і тоді він пішов сам. Підкравшись до печери, кіт побачив як жінка доїть корову, як полумя багаття освітлює печеру, почув пахощі парного молока і сказав:

— О ворог мій дружина мого ворога, куди поділася корова?

Жінка розміялася і сказала:

— О дике своріння з дикого лісу, повертайся назад, я вже заплела косу і викинула магічну кістку. Ми не потребуєм більше ні друзів, ні помічників.

— Я — не товариш і не помічник, Я — кіт, котрий гуляє сам по собі, ніде надовго не затримуючись, я хочу зайти до твоєї печери.

— Чому ти не прийшов першого разу з першим товаришем?

Кіт пирхнув і сказав:

— Це пес розповів про мене?

Жінка кивнула, сміючись:

— Ти — кіт, котрий гуляє сам по собі, ніде надовго не затримуючись. Ти ні товариш, ні помічник, як ти сам сказав. Тоді забирайся геть і гуляй в якомусь іншому місці.

Тоді кіт, ніби жалкуючи, промовив:

— І що я ніколи не зайду до печери, ніколи не буду грітися біля багаття і ніколи не питиму теплого молока? Ти така мудра і така прекрасна не можеш бути такою жорстокою.

— Я знаю, що мудра, але ніхто не казав, що я прекрасна! Гаразд, давай укладем договір: якщо я похвалю тебе, то ти зможеш заходити до печери.

— А якщо ти похвалиш мене двічі?

— Цього я ніколи не зроблю, — відмовила жінка, — Але якщо я похвалю тебе двічі, то ти зможеш грітися біля багаття.

— А якщо ти похвалиш мене тричі?

— Це неймовірно. Але якщо я тричі похвалю тебе, то ти будеш пити тепле молоко тричі на день.

Кіт вигнув спину від задоволення і промовив:

— Шкіра, що закриває вхід до печери, багаття, що палає в глибині печери, горнятко з молоком, що стоїть долу, запамятайте слова мого ворога, дружини мого ворога.

І він подався геть, у дикий первісний ліс, вимахуючи хвостом, мандруючи на самоті.

Увечері чоловік, пес і кінь повернулися з ловів, але жінка нічого не розповіла про договір укладений з котом, знаючи, що вони будуть проти.

А кіт пішов у самі нетрі дикого первісного лісу і мандрував там довго довго, аж поки жінка не забула про їх договір. І лише невеликий кажан, що жив у печері, знав, де мандрує кіт, бо кожного вечіра літав до нього, щоб розповісти новини.

Одног вечора кажан сказав:

— У печері з'явився малюк. Він рожевий, товстий і жінка дуже любить його.

— Так, — промовив кіт, слухаючи останні новини, — А що ж йому подобається?

— Йому подобаються мякі, пухнасті речі. Він любитьїх тримати, коли засипає, подобається гратися з ними.

— Так, — промовив кіт, — Здається мій час настав.

Наступної ночі кіт вийшов з дикого первісного лісу і сховався біля печери. Вранці чоловік, пес і кінь пішли на лови, жінка заходилася готувати сніданок, а малюк почав плакати і вередувати. Мати винесла його з печери, дала жменю маленьких камінців, щоб дитина забавлялася з ними і пішла працювати, але плач не припинявся.

Тут кіт виліз із своєї схованки, грайливо доторкнувся своєю мякою лапою, замуркотів, потерся об товсті дитячі колінця, полоскотав хвостом підпоріддя. І малюк засміявся, мати почувши його, посміхнулая і собі.

А маленький кажан, що висів біля входу до печери, сказав:

— О хазяйко, дружина мого хазяїна, мати сина мого хазяїна дике створіння з дикого первісного лісу грається з твоїм сином.

— Хай щастить цьому дикому створінню, — промовила жінка, розплямляючи спину, — Я дуже зайнята цього ранку і він зробив мені велику послугу.

І в туж саму мить, о вельмишановні, величезна, виченена шкіра, що висіла на вході, пуух!, впала до долу, бо пам'ятала про договір і коли жінка повісила її на місце, то кіт вже сидів у печері.

— О мій ворог, дружина мого ворога, мати мого ворога, — сказав кіт, — я тут. Ти похвалила мене і я можу сидіти та гуляти по печері завжди, але я — кіт, що гуляє сам по собі, ніде надовго не затримуючись.

Жінка дуже розсердилася і міцно стиснувши губи, взяла веретено і почала прясти. А тим часом дитинча знову розплакалось і що тільки не робила мати, але заспокоїти дитину не зуміла. Малюк лише борсався, кричав і плакав і так, що аж почервонів.

— О мій ворог, дружина мого ворога, мати мого ворога, — сказав кіт, — візьми клубок ниток, що ти вже напряла, примотай нитку з клубка до прядильного колеса, а сам клубок кинь до долу і я покажу магію, що змусить малюка сміятися так же сильно, як зараз він плаче.

Вона привязала нитку до невеликого глиняного веретена й кинула клубок до долу. Кіт кинувся за ним, догнав, підкинув, сам перекивувся догори дригом, знову ловив, закидав собі на спину, робив вигляд, що загубив клубок і знову знаходив і так довгий час. Нарешті малюк так же голосно почав смітися, як до цього плакав, потім схопився і давай носитися з котом по печері. Скоро дитина стомилася і почала вкладуватися спати з котом в руках.

— Тепер, — сказав кіт, — Я заспіваю йому пісню від якої він засне ще міцніше.

І почав муркотіти, то голосніше, то тихіше, то голосніше, то тихіше, аж поки малюк не міцно заснув. Жінка посміхнулася, дивлячись на дитину з котом і сказала:

— Чудово зроблено. Без сумніву, ти, кіт, дуже розумне створіння.

І в ту хвилину, о найшановаиіші, ф –у – у — ух, закоптіло і спалахнуло багаття, що горіло в печері. Воно памятало угоду, котра була укладена з котом і коли дим розвіявся і полумя пригасло, кіт вже сидів, зручно вмостившись, біля вогнища.

— О мій ворог, дружина мого ворога, мати мого ворога, — сказав Кіт, — Ось і я, ти двічі похвалила мене, тепер я завжди можу грітися біля вогнища. Але я — кіт, що гуляє сам по собі, ніде на довго не затримуючись.

Жінка дуже сильно розсердилася, підкинула хмизу до багаття, розпустила коси, взяла широку пласку кістку і почала творити магію, для того щоб дізнатися, як не похвалити кота третій раз. Це були не співочі, а тихі чари. Потроху в печері стало так тихо, що маленька сіренька миша вибігла із своєї нірки.

— О мій ворог, дружина мого ворога, мати мого ворога, — тихо спитав кіт, — ця маленька миша частина твоїх чар?

— О ні!, — скрикнула жінка. Вона відкинула геть кістку, всочила в одну мить на ослінчик і швидко підібрала своє волосся, боячись, що миша запутається в ньому.

— Отже, — продовжував кіт, спостерігаючи за переляком жінки, — не буде великої шкоди, якщо я з'їм мишку?

— Ні, — відповіла жінка, укладуючи волосся, — З'їж її і я буду тобі дужу вдячна.

Кіт в одну мить схопив миш та з'їв її.

— Велика тобі подяка, — сказала жінка, — Навіть перший друг не такий прудкий і не впіймав би мишеня. Ти мабуть дуже розумний.

І в ту мить, О вельмишановний, кр –а – а — ак, глечик з молоком розколовся на дві рівні половинки, бо пам'ятав угоду між жінкою та котом. І не встигла жінка зіскочити з ослінчика, а кіт вже хлебтав молоко з однієї половинки.

— О мій ворог, дружина мого ворога, мати мого ворога, — сказав кіт, — я тут, бо ти тричі похвалила мене і тепер я можу завжди пити тепле молоко тричі на день, але я — кіт, котрий гуляє сам по собі і ніде на довго не затримуюсь.

Жінка засміялася, поставила ще блюдце з молоком і сказала:

— Котику, ти дуже розумний, але памятай, що ти не уклав угоду з моїм чоловіком та собакою і я не знаю, що вони скажуть, коли повернуться з ловів.

— А мені що?, — відповів кіт, — Я маю місце біля багаття, тепле молоко тричі на день і мене не хвилюють думки ні чоловіка, ні собаки.

Увечері чоловік і пес повернулися до печери і жінка розповіла про договір, а кіт сидів біля багаття і посміхався. Чоловік вислухавши історію, сказав:

— Але він не домовився ні зі мною, ні з іншими чоловіками, що будуть після мене.

Потім чоловік поставив два шкірячних чоботи, невелику камяну сокирку, а потім ще дере'вяну палку та велику сокиру. Усього п'ять предметів .

— От тепер ми укладем з тобою угоду. Якщо ти не будеш ловити мишей у печері, то я завжди буду шпурляти в тебе оці п'ять предметів і це будуть робити усі чоловіки після мене.

— Так, — подумала жінка, — кіт дуже розумний, але не розумніший за мого чоловіка.

Кіт уважно вивчив усі пять предметів, а вони виглядали не дуже симпатично, і сказав:

— Я буду ловить мишей у печері, однак я — кіт, котрий гуляє сам по собі і ніде на довго не затримуюсь.

— Але не тоді, коли я поруч, — сказав чоловік, — Як би ти не промовив останніх слів, то я б назавжди відклав усі ці предмети, а так я завжди буду шпурляти в тебе перші три предмети і це будуть робити усі справжні чоловіки.

— Чекайте, — вмішався пес, — Зі мною теж ніхто не укладав ніякої угоди, ні зі мною, ні з жодною собакою.

І показавши свої білі зуби, продовжив:

— Якщо ти не будеш забавляти маля, коли я в печері, то я завжди буду ганятися за тобою, аж до поки не зловлю і не покусаю й так будуть робити усі справжні собаки.

— Так, — подумала жінка, — кіт дуже розумний, але не розумніший за собаку.

Кіт порахував собачі зуби і сказав:

— Я буду забавлятися з малям, коли я буду в печері, поки зможу терпіти змущання над власним хвостом, однак я — кіт, котрий гуляє сам по собі, ніде надовго не затримуючись.

— Але не тоді, коли я поруч, — сказав пес, — Як би ти не сказав останніх слів, я б назавжди сховав би свої ікла, але тепер я буду заганяти тебе на дерево, де б не зустрів тебе.

Тут чоловік пожбурив чоботи і невелику сокирку(усього три предмети), і з того дня так часто діють чоловіки, о вельмишановний, де б не зустріли кота. А собаки завжди ганяються за котами. Але й кіт дотримується домовленостей. Він ловить мишей, забавляється з малям, наскільки може терпіти змущання над власним хвостом. Але коли приходить час, коли приходить ніч, коли місяць сходить над землею, він — кіт, що гуляє сам по собі, ніде надовго не затримуючись. Він мандрує чи по дикому первісному лісі, чи по кронах дерев, вимахуючи хвостом, в дикій самотності, ніде надовго не затримуючись.